

APOSTLITE PÜHAPÄEV AD 2022

Rm 1:1–7 (1Ms 12:1–4; Lk 5:1–11)

1 Paulus, Kristuse Jeesuse sulane, kutsutud apostel, välja valitud kuulutama Jumala evangeeliumi,

2 mida Jumal on muiste oma prohvetite kaudu pühades kirjades töötanud

3 oma Pojast – kes liha poolest on sündinud Taaveti soost,

4 ent pühaduse Vaimu poolest määratud oma surnuist ülestõusmise järel Jumala Pojaks väes – Jeesusest Kristusest, meie Issandast,

5 kelle käest ma olen saanud armu ja apostliameti, et äratada kuulekust usule Tema nime auks kõikide rahvaste seas,

6 kelle seas teiegi olete Jeesuse Kristuse kutsutud –

7 kõigile Roomas olevaile Jumala armastatuile, kutsutud pühadele: Armu teile ja rahu Jumalalt, meie Isalt, ja Issandalt Jeesuselt Kristuselt!

Sissejuhatus

Apostel Pauluse Kiri roomlastele on kirjutatud¹ ilmselt aastal 56 (või selle paiku) Kreekas, tõenäoliselt Korintoses, mis oli Pauluse Kreeka-misjoni keskuseks. Tegemist oli apostli kolmanda misjonireisiga, mille käigus ta kogus muuhulgas annetusi Jeruusalemma koguduse tarvis (vt nt Rm 15:25jj). Pauluse plaan oli pärast annetuste kohaletoometamist reisida Hispaaniasse, külastades teel ka Roomat (Rm 15:24.28).

Kiri roomlastele näitab, et kristlus oli selle kirjutamise ajaks juba Rooma jõudnud – millal, selle kohta andmed puuduvad, kuna kõnealune kiri ongi varaseim säilinud tunnistus kristliku koguduse olemasolust Roomas.

Traditsiooniliselt nähakse Rooma kirjas Pauluse õpetuse või kuulutuse kokkuvõtlikku esitlust, end seejuures tuleb märkida, et tegemist ei ole kõikehõlmava ülevaatega, kuna mitmed teistes kirjades käsitletud olulised teemad puuduvad kas täielikult või on antud edasi väga lühidalt. Paulus kirjutab roomlastele nii enda kui oma kirja esmaste adressaatide seisukohalt olulisimast.

Talle endale oli tähtis tutvustada Rooma kristlastele iseennast ja oma õpetust ning valmistada ette pinnast edasisele kuulutustööle. Paulus isegi otsekui vabandab Rooma kristlaste ees, ja seda kahel põhjusel: esiteks seetõttu, et ta ei ole juba varem nende juurde jõudnud, ei isiklikult ega kirjasõna kaudu (Rm 1:9–15), teiseks aga seetõttu, et neile kirjutamine ja plaanitav nende juurde tulemine näib olevat vastuolus tema

¹ Rooma kirja otseseks kirjapanijaks ei olnud mitte Paulus ise, vaid Tertius, kellele Paulus oma sõnumi dikteeris (Rm 16:22).

põhimõttega «mitte kuulutada evangeeliumi seal, kus Kristust juba on nimetatud», et mitte ehitada «teiste poolt pandud alusele» (Rm 15:20).

Paulus ei taha näida pealetükkivana, pigem kutsub ta üles üksteise vastastikusele ususe kinnitamisele: «Ma ju igatsen teid näha, et ma võiksin teile jagada mõnda vaimulikku andi teie kinnituseks, see aga tähendab: teie keskel leida üheskoos julgustust mõlemapoolse usu, teie ja minu oma varal.» (Rm 1:11j)

Kiri näitab, et apostlile olid teada ka Rooma koguduse probleemid, võib-olla isegi teatav lõhestatus, tõenäoliselt juutidest ja endistest paganatest kristlaste vahel. Seepärast näitab ta juba kirja alguses, et Jumala ees ei ole süüdi mitte ainult paganad, vaid ka juudid – isegi rohkem kui esimesed, kuna neile on antud Seadus ja nad on õppinud tundma Jumala tahtmist, ent siiski selle vastu eksinud. Vastukaaluks kutsub Paulus endistest paganatest kristlasi arvestama juutidega, kellele võib saada komistuskiviks endiste paganate suhteline vabameelsus mõningate kommete või kvaasireligioosete tavade puhul (vt Rm 14 arutelu söömise üle).

Kirja keskosa moodustavad kolm peatükki (Rm 9–11) käsitlevad põhjalikult Iisraeli ja kristliku koguduse vahekorda, kusjuures siin tuleb teravalt esile valu, millega Paulus vaatab oma rahvus- ja endiste usukaaslaste peale: «Ma räägin tõtt Kristuses, ma ei valeta, minu kaastunnistaja on mu südametunnistus Pühas Vaimus, et mul on suur kurbus ja südamel lakkamatu valu, sest ma sooviksin pigem ise olla neetud ja Kristusest lahutatud oma vendade heaks, kes on mu veresugulased, kes on iisraellased, kelle päralt on lapseõigus ja kirkus ja lepingud ja seadustik ja jumalateenistus ja töötused, kelle päralt on esiisad ja kelle seast Kristus on ihu poolest.» (Rm 9:1–5)

Pauluse vastus küsimusele, miks Iisrael on Kristuse tagasi lükanud ja kas Jumal on seepärast oma rahva hüljanud, on, et selle kõige tõelist põhjust teab üksnes Jumal, kelle nõuandjaks inimene ei peaks kippuma, ent selleski on varjul rõõmusõnum, kuna see annab paganaille võimaluse kuulda evangeeliumi ja saada päästetud, ning küllap Jumal kord pöörab taas ka Iisraeli südame ja saatuse.

Rooma kirja ülesehitus on üldjoontes järgmine:

1:1–17	sissejuhatus, tervitus, Kristuse evangeeliumi sõnastamine kirja peateemana;
1:18–2:20	Jumala õigus ja inimeste süü;
2:21–7:25	õigeksmõistmine usu läbi, lunastus ja lepitus Kristuses;
8:1–39	elu Kristuses ja Tema Vaimus;
9:1–11:36	Iisrael ja paganad;
12:1–15:13	lunastatute uus elu Kristuses;
15:14–16:27	kokkuvõte, lõpusõnad, tervitused, lõpuülistus.

Kiri roomlastele ei ole Pauluse esimene kiri, kuid on oma kaalukuse tõttu paigutatud tema kirjade hulgas alati esimesele kohale. Rooma kirja keskse sõnumi võib võtta kokku sõnadega: «Sest Jumal on kõik inimesed kinni pannud sõnakuulmatuse alla, et kõikide peale halastada.» (Rm 11:32)

Keelelisi märkuseid

Paulus – nimi Παῦλος tuleneb ladina sõnast *paulus* – «väike».

Kristuse – Χριστοῦ – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Jeesuse – Ἰησοῦ – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יֵשׁוּעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Sulane – sõna δοῦλος tuleneb verbist δέω – «siduma», «kinnitama», «[kellegagi] seotud olema», «[kellelegi] kuuluma» – ja tähistab pigem orja kui «sulast».

Apostel – sõna ἀπόστολος tuleneb verbist ἀποστέλλω, mis tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).²

Välja valitud – ἀφωρισμένος – sõna ἀφορίζω koosneb siin lahutamist või eraldamist tähistavast eessõnast ἀπό ja verbist ὀρίζω – «määratlema», «määrama» – ning tähendab «piiritlema», «eraldama», ka «[teatud otstarbeks] kõrvale/eraldi panema».³

Kuulutama Jumala evangeeliumi – εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ – sõnasõnalt: «Jumala evangeeliumisse» või «Jumala evangeeliumi tarvis». Sõna εὐαγγέλιον – «evangeelium», «hea sõnum», «rõõmusõnum» – tähistas algselt tasu hea sõnumi eest⁴, hiljem näiteks sõnumit sõjas saavutatud võidust. Paulus kasutab sõna εὐαγγέλιον Rooma kirja esimeses peatükis kolm korda, kogu kirjas kümme korda.

Mida Jumal on muiste...tõotanud – ὁ προεπηγγέλατο – originaalis puudub sõna «Jumal». Sõna προεπαγγέλλω tähistab millegi, mida teha kavatsetakse, etteteatamist.

Prohvetite – τῶν προφητῶν – sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütleva», «lausuma», «teada andma» –, millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Soost – ἐκ σπέρματος – sõnasõnalt (nagu 1989. aasta Uues Testamendis): «seemnest».

² Apostlit võib vähemalt mingil määral võrrelda täievolilise ja erakorralise suursaadikuga.

³ 1739. aasta Piiblis sisuliselt täpselt: «ärralahhutud»; 1989. aasta Uues Testamendis: «eraldatud».

⁴ Või «tasu rõõmuka teate eest», nagu August Annisti «Odüsseia» tõlkes (14,152).

Vaimu – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale נִיחַ nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Määratud – ὀρισθέντος – sõna ὀρίζω tähendab «määratlema», «määrama», samuti tähistab see millegi või kellegi [näiteks mingisse ametisse] määramise pidulikkude väljakuulutamist, selle avalikuks saamist.⁵

Oma surnuist ülestõusmise järel – ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν – sõnasõnalt «surnuist ülestõusmisest».⁶

Väes – ἐν δυνάμει – sõna δύναμις tähendab «vägi», «võim», «võime».⁷

Issandast – τοῦ κυρίου – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Ma olen saanud – ἐλάβομεν – sõnasõnalt: «oleme saanud» või «oleme vastu võtnud».

Arm – χάρις – sõna χάρις tähendab «arm», «armuand», «armukingitus», «heldus», «heameel», «kiindumus», ka «tänu».

Et äratada kuulekust usule...kõikide rahvaste seas – εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν – sõnasõnalt: «usu kuulekuse/kuulekuseks kõigis rahvastes».⁸ Sõna πίστις tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma» – ja tähendab «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus». Paulus kasutab sõna πίστις Rooma kirjas nelikümmend korda. Sõna ἔθνος tuleneb tõenäoliselt sõnast ἔθω – «tava», «komme» – ja võib tähistada nii rahvahulka kui ka rahvast, rahvust, suguharu, samuti paganaid, paganarahvaid.

Tema nime auks – ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ – tõenäoliselt oleks õigem tõlkida: «[usu kuulekuseks] Tema nimele/Tema nime suhtes».⁹

⁵ Just nii tuleb siin mõista Jeesuse «määramist» Jumala Pojaks: Tema ülestõusmine ja taevasse ülendamine teeb avalikuks selle, kes Ta on – Jumala Poeg. 1739. aasta piiblitõlge väljendab seda väga hästi: «on üllesnäidetud Jummal Poia ollewad»; 1989. aasta Uues Testamendis: «tunnistatud».

⁶ S.t, nagu juba eelmises märkuses rõhutatud, surnuist ülestõusmine on märk, mis teeb avalikuks, kes Jeesus on – Jumala Poeg.

⁷ Muuhulgas tulenevad siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünamiit» ja elektrigeneraatorit tähistav sõna «dünamo».

⁸ 1739. aasta Piiblis: «keikide pagganatte seas, et nemmad wöttaksid usso sanna kuulda»; 1968. aasta piiblitõlkes: «et äratada usu sõnakuulelikkust...kõigi rahvaste seas».

⁹ Või: «et Tema nimel [äratada] usu kuulekuseks», mis tähendaks, et Paulus rõhutab siin enda kui apostli kohustust ja autoriteeti sellena, kes ei tegutse mitte iseene nimel, vaid Issanda läkitatu ja esindajana.

Armastatuile – ἀγαπητοῖς – sõna ἀγαπητός tuleneb verbist ἀγαπάω, mis tähendab «armastama», «[kellelegi] head soovima», ka «[kellegi järele] janunema/õhkama».¹⁰

Rahu – sõna εἰρήνη tähistab nii rahu vastandina sõjale, kui ka üldist heaolu, üksmeelt, harmooniat.

Sisuline analüüs

Apostel Paulus alustab Rooma kirja esimesel hetkel üsna tavapärasena tunduva sissejuhatusega, mis tollal koosnes enamasti autori ja adressaadi määratlemisest ning lakoonilisest tervitusest. Paulus siiski ei piirdu tavapärase ega formaalsega, vaid laiendab sissejuhatust, võttes selles lühidalt kokku terve kirja ja üleüldse oma apostelliku sõnumi põhisisu, kusjuures ta kasutab siin tervet rida kogu kirja jaoks olulisi sõnu või mõisted nagu «arm», «evangeelium», «usk», Kristuse [surm ja] surnuist ülestõusmine, kutsumine («kutsutud»).

Nii osutab apostel juba kirja esimestes salmides sellele, mis ja iseäranis kes on tema kuulutuse keskmes. Põhjuseks ei ole ilmselt mitte soov, et tema sõnumist saaksid kindlasti osa ka need, kellel ei ole võimalust või kes ei viitsi kirja edasi lugeda¹¹, vaid pigem teadlik kavatsus algusest peale selgelt näidata, et ta ei aja mitte mingit oma asja, ei kuuluta mingit omaenda sõnumit, vaid tegutseb Jeesuse Kristuse apostlina, s.t Tema esindaja ja saadikuna.

Veelgi enam, originaalis on Rooma kirja teine sõna, kohe Pauluse nime järel, δοῦλος – «ori». Kristuse Jeesuse apostlina ja lunastatuna ei kuulu Paulus enam iseendale (ega kellelegi teisele), vaid Issandale – ta on Tema ori, Tema oma, lausa Tema omand, nagu sõna δοῦλος selgelt väljendab. Kahtlemata on siin oluline ka see, et apostlina on Paulus Kristuse teenistuses, ent veelgi tähtsam on justnimelt omandi ehk kuuluvuse küsimus: Kristus on ta oma surma ja ülestõusmise läbi enda omaks ostnud, ta ei ole iseenda peremees, vaid Kristus on tema Issand.

Paulus kasutab kirja alguslõigus kolm korda sõna «kutsutud» – seegi ei saa olla juhuslik, vaid peab olema midagi teadlikult esile toodut, küllap selleks, et rõhutada Jumala initsiatiivi ja aktiivsust nii enda kui teiste kristlaste («Jumala armastatute ja pühade») kutsumuses. Nii näitab apostel roomlastele, keda ta ei taha mitte käskida, vaid julgustada, juhatada ja kinnitada, et ta ei rajane oma õpetuses mitte iseendale, mitte oma, vaid Jumala autoriteedile. See on Jumala evangeelium, need on Jumala töötused, mille täitumist Paulus nagu muistsete aegade prohvetid kuulutab.

¹⁰ Sarnase tähendusvarjundiga on heebrea אָהַב – «armastama», «[kellegi järele] õhkama».

¹¹ Sarnaselt sellele, kuidas tänapäeval ajakirjanduses ilmuvate artiklite puhul sageli piirduakse vaid pealkirja lugemisega.

Siin on oluline märkida, et Jumala evangeelium, s.t päästesõnumi kuulutamine, nii nagu Paulus sellest aru saab, mitte ei alga Kristusega, vaid on Tema täitunud: «Paulus, Kristuse Jeesuse sulane, kutsutud apostel, välja valitud kuulutama Jumala evangeeliumi, mida Jumal on muiste oma prohvetite kaudu pühades kirjades töotanud.» (Rm 1:1j)

See on tähtis, kuna see näitab, et evangeelium, mida Paulus on läkitatud kuulutama eeskätt paganarahvastele, on leitav ka Vana Testamendi pühades kirjades ning mõeldud mitte ainult paganaile, vaid ka (või koguni eeskätt) Vana Lepingu Iisraelile. Tegemist on teemaga, mille üle Paulus Rooma kirja keskosas tõsiselt pead murrab ja mille pärast ta südant valutab, kuni jõuab lõpuks äratundmisele, et «neile, kes Jumalat armastavad, laseb Jumal kõik tulla heaks» (Rm 8:28) ja nii «pääseb lõpuks kogu Iisrael» (Rm 11:26).

Mõnes mõttes kehastab täpselt sedasama oma elu ja selles toimunud radikaalse pöördega Paulus ise: ta oli variser, «eraldatu»¹², ta pidas ennast Jumala ees õigeks, kutsutuks neid, kes järgivad Jeesust Kristust, taga kiusama ja nende arvatavat valeusku hävitama – nüüd aga on Jumal ise tema, «esimese patuste seast» (vrd 1Tm 1:15), eraldanud täpselt vastupidiseks: kutsunud ta Jeesuse Kristuse apostliks kuulutama usu kuulekust Tema nimele (või «Tema nime auks»).

Pauluse kuulutuse keskmes – nii Rooma kirja sissejuhatuses kui üldlõikes – on Kristus, Jumala Poeg, kes:

- on liha poolest sündinud Taaveti soost (või «seemnest» – vt vastavat keelelist märkust);
- on pühaduse Vaimu poolest määratud (või pigem «tunnistatud» – vaata vastavat keelelist märkust) Jumala Pojaks väes;
- on [meie eest surnud ja] surnuist üles tõusnud;
- kelles me oleme kutsutud ning saanud armu ja apostlikutsumuse usu kuulekuseks Tema nimele (või «Tema nime auks»).

See, et Kristus on «liha poolest sündinud Taaveti seemnest», ei tähenda, nagu eitaks Paulus Tema eksistentsi enne lihasse tulemist ja seega Tema tõelist jumalikkust. Pigem on Pauluse jaoks siin oluline näidata, et Kristuses on täidetud esiisadele antud töötused, et Ta kuulub Iisraeli lunastusloo konteksti ning et Ta on tõeline inimene.¹³ Evangeeliumi kese ei ole mitte idee, vaid isik: «Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime Tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde.» (Jh 1:14)

¹² Heebrea verbist פָּרַד – «eraldama».

¹³ Sarnaselt näiteks Gl 4:4 öeldule: «Kui aeg sai täis, läkitas Jumal oma Poja, kes sündis naisest, sündis Seaduse alla.»

Samamoodi ei tähenda seegi, et Kristus on «pühaduse Vaimu poolest määratud (või «tunnistatud») Jumala Pojaks väes», mitte, nagu Ta poleks olnud Jumala Poeg enne aegade algust, vaid Pauluse arusaama järgi on Kristuse ülestõusmine siin kinnitus sellest, et Ta on Jumala Poeg ja Jumala Püha. Tema vägi ja au Jumala Pojana mitte ei tulene sellest, vaid on seeläbi avalikuks saanud ja avalikult välja kuulutatud. Kristus on tõeline Jumal ja tõeline inimene, ja Pauluse sõnad siin ei lükka seda kristliku usu keskset ja põhjanevat veendumust ümber, vaid kinnitavad seda.

Pauluse jaoks on vaieldamatu tõsiasi, et tema apostliamet on Kristuselt saadud armuand, mida ei ole talle antud mitte iseenda kuulutamiseks ega kehtestamiseks, vaid Issanda kuuleka ja andunud orjana teistegi – viimselt kõigi rahvaste – kutsumiseks ja äratamiseks usu kuulekusele Kristuse nimel ja Tema nime auks – selle nime auks, mille appihüüdjad päästetakse (vrd Rm 10:13).

Paulus räägib Rooma kirjas korduvalt kuulekusest – nii «usu kuulekusest» (või «kuulekusest usule»), kui «kuulekusest evangeeliumile». Taoline «usu kuulekus» tähendabki eeskätt kuuletumist evangeeliumile, Jumala töotuste vastuvaidlematut omaks võtmist. Teisalt on see aga enda täielik üleandmine Jumalale selleks, et inimene ei oleks enam patu ori surmaks, vaid kuulekuse ori õiguseks (vrd Rm 6:16). Meie kuulekuse allikaks on Kristuse enda kuulekus vastukaaluna vana Aadama (ja temast alates kõigi inimeste) sõnakuulmatusele: «Sest otsekui tolle ühe inimese sõnakuulmatuse tõttu on paljud saanud patuseks, nõnda saavad ka selle ühe inimese kuulekuse läbi paljud õigeks.» (Rm 5:19)

Kuulekus ei ole mitte meie teene Jumala ees, vaid Jumala poolt meile kingitud arm, mis toob meile andeksandmise ja lepituse Jumalaga, pääsemise surmast ja hukatusest ning uue, Jumalale meelepärase elu siin ja igavesti. Paulus soovib, et see saaks osaks kõigile rahvastele – just selleks on ta kutsutud¹⁴ –, ja tal on rõõm tõdeda, et nende, Jeesuse Kristuse kutsutute, hulgas on ka «Roomas elavad Jumala armastatud, kutsutud pühad» (vrd Rm 1:6j).

Nagu Paulus järgnevalt kinnitab, suhtub ta Rooma kristlastesse kui võrdsetesse, kellele ta ei taha midagi peale suruda, vaid kellega kohtudes ta loodab kogeda vastastikust julgustamist ja üksteise kinnitamist usus.¹⁵ Siiski on Rooma kirja lugedes ja selles käsitletud teemade põhjanevust silmas pidades täiesti selge, et see pole mõeldud pelgalt sõbraliku tervitusena – formaalsusest rääkimata.

¹⁴ Vrd Ap 9:15: «Tema on mul valitud tööriist minu nime kandma rahvaste ja kuningate ja Iisraeli laste ette.» ja Gl 2:7j: «Mulle on usaldatud evangeeliumi kuulutamine ümberlõikamatutele nõnda nagu Peetrusele ümberlõigatutele kuulutamine – sest see, kes tegutseb Peetruse läbi tema apostliametis ümberlõigatute heaks, see tegutseb ka minu läbi paganate heaks.»

¹⁵ Vrd Rm 1:11j: «Ma ju igatsen teid näha, et ma võiksin teile jagada mõnda vaimulikku andi teie kinnituseks, see aga tähendab, teie keskel leida üheskoos julgustust mõlemapoolse usu, teie ja minu oma varal.»

Pauluse jaoks on oluline, et nii Rooma kristlased kui teised selle kirja lugejad oleksid rajatud õigele arusaamisele ja usule ning teeksid sellest oma elus vajalikud järeldused (ja korrektiivid). Nii ei ole ka tema tervitus – «Armula teile ja rahu!» – mitte formaalsus ega tavapärane viisakusavaldus, mitte χαίρετε – «Olge tervitatud!» –, vaid χάρις καὶ εἰρήνη – «Armula ja rahu!» –, s.t kahe kõige olulisema anni, Jumala armula ja Jumala rahu, palumine oma kirja adressaatidele.

Sõna «arm» kasutab Paulus Rooma kirjas 21 korda. See on Jumala arm Jeesuses Kristuses, mille läbi me oleme õigeks mõistetud ja õigeks tehtud, lunastatud ja Jumalaga lepitatud, oma patud andeks saanud ja endiste Jumala vaenlastena nüüd Tema lastena vastu võetud. See on arm, milles me oleme tehtud elavaks ja igavese elu pärijaks ning milles me «seisame ja kiitleme oma lootusest Jumalalt saadavale kirkusele» (Rm 5:2).

Sõna «rahu» ei ole Rooma kirjas küll sama sagedane kui «arm», ent siiski kasutab Paulus sedagi päris palju, kokku 11 korda, viidates sellega peamiselt Jumalale meelepärasele elule usus, tões ja õiguses. See on «rahu Jumalaga meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi, kelle läbi me oleme usus saanud ligipääsu ka sellele armule, milles me seisame» (Rm 5:1j).

Rooma kirja algusest peale teeb Paulus täpselt seda, milleks ta on Kristuse Jeesuse apostlina kutsutud: kuulutab Jumala evangeeliumi, s.t rõõmusõnumit Jeesusest Kristusest, kelles meile saavad osaks päästev arm ning rahu ja lepitus Jumalaga, kelles meist saavad Jumala armastatud ja kutsutud pühad.

Jutluseks

Apostlite pühapäev on Eesti kirikus uus nähtus, mille aluseks on koos EELK Kirikukäsiraamatuga kasutusele võetud Soome kiriku lugemiskava.

Kirikukäsiraamatu sissejuhatuses Apostlite pühapäevale öeldakse muuhulgas: «Juba varasel keskajal on apostlite Peetruse ja Pauluse päeva pühitsetud nende märtrisurma mälestuseks (peeterpaulipäev, 29. juuni). Nad hukati pärimuse kohaselt Roomas keiser Nero korraldatud vaenamiste ajal, 60. aastail. Kui luterlikus kirikus apostlite päevade tähistamine soikus, tõsteti peeterpaulipäeva piiblitekstit üle sellele pühapäevale.»

Tegemist on enam-vähem sõnasõnalise tõlkega Soome Kirikkokäsikirjast, selle erinevusega, et viimases täpsustatakse, et tegemist ei ole mitte üleüldiselt luterlikus kirikus, vaid konkreetselt Rootsi-Soome kirikus aset leidnud arenguga: «Kui apostlite päevad Rootsi-Soomes aastal 1772 kõrvaldati, lakkas ka Peetruse ja Pauluse päeva tähistamine eraldi pühana. Hiljem on need tekstid paigutatud sellele pühapäevale.»

Kuigi Apostlite pühapäeva 1. lugemisaasta Evangeeliumiks (Lk 5:1–11) on vanemast luterlikust (ja Põhja-Euroopa) lektsonaarist võetud Peetruse kutsumise lugu, ei ole kuuenda Nelipühale (ehk viienda Kolmainupühale) järgneva pühapäeva keskseks teemaks traditsiooniliselt mitte apostlite läkitamine kuulutustööle, vaid eeskätt pöördumine, vana elu seljataha jätmine ja uues elus käimine (vrd ka traditsioonilise Epistliga 1Pt 3:8–15, mida Apostlite pühapäeva lugemiste hulgas ei leidu).

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Ms 12:1–4) on Aabrami kutsumine ja talle töötuse andmine, et tema nimel «õnnistavad endid kõik suguvõsad maa peal». Seega on kõigist kolmest pühakirjalugemisest võimalik leida kutsumise motiiv, mida oleks kõige parem ehk käsitleda apostelliku kutsumuse sisu, s.t apostlite kätte usaldatud kuulutust silmas pidades ja esile tuues.

Uue Testamendi, eriti Pauluse käsitluses viitavad Aabrahami kutsumine ja talle antud töötused selgelt Kristusele.¹⁶ Kristusest kõneleb ka Apostlite pühapäeva Evangeelium, kuna oma pattu tundes ja tunnistades ning Kristuse kutsele järgnedes annab tulevane apostel Peetrus eeskätt tunnistust Kristusest kui patuste Päästjast. Ka Epistli keskmes (nii ruumiliselt kui sisuliselt) ei ole mitte Pauluse apostliamet, vaid Tema kätte usaldatud evangeelium ehk rõõmusõnum Jeesusest Kristusest, Jumala Pojast, kes on meid oma surma ja ülestõusmise läbi lunastanud ja Jumalaga lepitanud, kelle armust me elame, kelles meile on kingitud rahu Jumalaga ning kelle orjaks ja läkitatuks Paulus end rõõmuga tunnistab (ja peaksime meiegi end koos Paulusega tunnistama).

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Apostel Paulus alustab enda tutvustamist Rooma kirja alguses sõnaga «ori» – ta tunnistab ennast Kristuse Jeesuse orjaks (või pehmemalt väljendudes «sulaseks»). Ta kuulub Kristusele, ta on Issanda oma, kuna Kristus on ta lunastanud, omaks ostnud. See tähendab, et ei Rooma ega ühegi teise paiga kristlastele ei kuuluta Paulus mitte mingit oma sõnumit, vaid üksnes Jumala evangeeliumi – sedasama, mida Jumal on juba muistsetel aegadel prohvetite kaudu kuulutanud ja mille sisuks oleva päästetöötuse Ta on oma Pojas, meie Õnnistegijas Jeesuses Kristuses täitnud.
2. Kristus on «liha poolest» sündinud Taaveti soost. See tähendab, et kõik Vana Testamendi töötused on tõepoolest Temas täidetud – Ta on see, keda oli ette kuulutatud ja keda oodati, ei ole vaja enam kedagi teist oodata.¹⁷ Tema surmas ja surnuist ülestõusmises on teostunud jumalik lunastustöö ning Jumal on tunnistanud Ta oma Pojaks. See ei tähenda, nagu poleks Ta «enne» olnud Jumala Poeg. Kristus on Jumala ainusündinud, igavene Poeg, tõeline Jumal, Isast sündinud

¹⁶ Vrd Gl 3:16: «Aga töötused on antud Aabrahamile ja tema soole. Ei öelda: «Ja sinu sugudele», otsekuu paljude kohta, vaid nagu ühe kohta: «Ja sinu soole», kes on Kristus.»

¹⁷ Vrd Lk 7:18–23

enne kõiki aegu. Ta on ka tõeline inimene, saadud Pühast Vaimust ja ilmale toodud Neitsi Maarjast. Temas on Jumala vägi ja õigus ning Temas oleme meiegi kutsutud uueks eluks usu kuulekuses.

3. Usk on Jumala armuand, mille vastu- ja omaks võtmine (s.t usu kuulekus, nagu Paulus ütleb) toob meile õigeksmõistmise ja uue elu Kristuse lunastatutena ja Jumala lastena, Tema armastatutena, Tema kutsutud pühadena. Jumal kingib meile Kristuses oma armu ja rahu, võtab meid omaks, Tema on see, kes meid pühitseb ja kes teeb meidki oma sulasteks ja apostliteks, s.t evangeeliumi, Jeesuse Kristuse rõõmusõnumi kuulutajaiks – selleks, et Jeesuse Kristuse nimi saaks suureks ja oleks austatud kõikide rahvaste seas ning igaüks, kes seda nime appi hüüab, päästetaks.